

บทคัดย่อสำหรับผู้บริหาร

โครงการศึกษาและวิจัยข้อมูลชุมชนจังหวัดภูเก็ตมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวิจัยและจัดทำฐานข้อมูลชุมชนในขอบข่ายประเด็นงานที่มูลนิธิ ธิชุมชนภูเก็ตต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่น 7 ประการได้แก่ ด้านการศึกษาสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ ด้านศิลปและวัฒนธรรม ด้านสถาปัตยกรรมและแหล่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ ด้านการป้องกันสาธารณสุข ด้านอนามัยและสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ เพื่อศึกษาปัญหาที่แท้จริงและนำข้อมูลจากการศึกษามากำหนดเป็นยุทธศาสตร์และแผนงานกระจายทุน ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ในการศึกษาวิจัยได้ใช้เครื่องมือหลายประการที่สำคัญได้แก่ การศึกษาจากเอกสารมือสอง ที่ผู้ศึกษาได้ การแต่งตั้งทีมที่ปรึกษาในแต่ละด้าน การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อยร่วมกับกลุ่มบุคคลและประชาชนที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลมา จัดหมวดหมู่และวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค FEAR and HOPE กล่าวคือการศึกษาสถานการณ์ การวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และผลกระทบ หลังจากนั้นจึงค้นหาความต้องการที่ แท้จริงที่เป็นช่องว่างของการพัฒนา แล้วจึงกำหนดแนวทางการแก้ไขและแผนงานพัฒนาภายใต้สมมุติฐานที่เหมาะสมกับการดำเนินงานของมูลนิธิชุมชนภูเก็ต ทั้งนี้จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของจังหวัดภูเก็ตพบว่าภูเก็ตเป็น ชุมชนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 1,800 ปี ในฐานะเมืองท่าและแหล่งดีบุกที่สำคัญนับตั้งแต่ สมัยศรีวิชัย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ในชื่อที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัย เช่น จัง ซीलอน ตะกั่วถกลาง ถกลาง ภูเก็ต จนถึงภูเก็ตในปัจจุบัน ในทางภูมิศาสตร์ภูเก็ตเป็น จังหวัดที่ตั้งอยู่บน เกาะที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ด้านชายฝั่งทะเลตะวันตก มีพื้นที่ประมาณ 570 ตารางกิโลเมตรห่างจากรุงเทพโดยทางรถยนต์ 867 กิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็น 3 อำเภอ คืออำเภอเมือง อำเภอกลางและอำเภอกระบุรี มี 17 ตำบลและ 103 หมู่บ้าน ประชากรจำนวนทั้งสิ้น 327,006 คน ประกอบด้วยชนเชื้อสายต่างเช่นไทย จีน มาลายู และกลุ่มชาติพันธุ์ได้แก่ชาวมอแกนและอุลักละโว้ย ทั้งนี้ประชากรส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 80 นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาคืออิสลาม ทั้งนี้ศาสนาและความเชื่อของประชาชนได้ส่งผลต่อวิถีชีวิต ประชาชนและศิลปวัฒนธรรมของภูเก็ตค่อนข้างมาก

ด้านเศรษฐกิจ จังหวัดภูเก็ต จัดว่าเป็นจังหวัดที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นเมืองอุตสาหกรรมท่องเที่ยวชั้นนำของประเทศและภูมิภาค เอเชีย โดยมีรายได้ ประชาชาติต่อหัวประชากรมากกว่า 200,000 บาทต่อปีสูงเป็นอันดับ 8 ของประเทศ ทรัพยากรสำคัญคือทรัพยากรชายฝั่งทะเลที่มีความสวยงามเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ทรัพยากรประมง และศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมที่กำลังเป็นจุดขายใหม่ ด้านการท่องเที่ยวใน ยุคปัจจุบัน โดยในระยะ 3 ปีที่ผ่านมาจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาจังหวัดภูเก็ตเฉลี่ยปีละ 4.5- 5.0 ล้านคนสร้างรายได้ได้มากกว่าปีละ 94,000 ล้านบาท อย่างไรก็ตามจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำและปัญหาการเมือง

ในปัจจุบันทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง ซึ่งยังผลต่อความชบเซาทางเศรษฐกิจของจังหวัดแต่คาด
ว่าเมื่อเศรษฐกิจ ในระดับมหภาค พ้นตัว ภูเก็ตจะฟื้นตัวขึ้นมาได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจาก มีความ
พร้อมด้านปัจจัยพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวและชื่อเสียงที่สะสมมา

สำหรับผลการศึกษาวิจัยข้อมูลชุมชนจังหวัดภูเก็ตใน 7 ประเด็นหลักพบว่า

ด้านการศึกษา จังหวัดภูเก็ต เป็นจังหวัดที่มีโครงสร้างทางการศึกษา ค่อนข้างดี กล่าวคือมี
สถาบันการศึกษาที่สามารถรองรับให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนได้ทุกระดับถึง 143 แห่ง ทำให้
โอกาสในการเข้าถึงทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนมีสูง อัตราการขาดแคลนครูมีอยู่ แต่ไม่มากนัก
ด้านผลสัมฤทธิ์การศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้โดยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่า
ระดับประเทศ ขณะที่ระดับประถมและมัธยมปลายมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ของประเทศเล็กน้อย
นอกจากนี้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 19 แห่งยังได้ให้ความสำคัญทางการศึกษาโดยจัดสรร
งบประมาณด้านนี้ถึง 416 ล้านบาทหรือร้อยละ 18 ของงบประมาณรวมของท้องถิ่น ทั้งนี้ปัญหาที่พบ
ในดานการศึกษาที่สำคัญได้แก่

ระดับการศึกษาสำหรับเด็กประถมวัยส่วนใหญ่มีปัญหาขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน
และเครื่องเล่นฝึกพัฒนาการ และบางศูนย์ฯ ที่มีปัญหาด้านสภาพแวดล้อมการเรียนไม่เหมาะสม เช่น
อาคารชำรุดหรืออับทึบเป็นต้น

ระดับการศึกษาภาคบังคับมีปัญหาส่วนใหญ่อยู่ที่โรงเรียนขนาดเล็กที่มี จำนวนนักเรียนต่ำกว่า
200 คนซึ่งมีอยู่จำนวน 20 แห่ง ที่ประสบปัญหาไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพียงพอทำให้ขาด
แคลนบุคลากรโดยเฉพาะด้านการแนะแนวการศึกษา แลในบางสาระวิชาที่สำคัญ ขาดแคลนอุปกรณ์
การเรียนการสอน และการอาคารสถานที่ที่มีสภาพเก่าและทรุดโทรม นอกจากนี้ยังมีปัญหาในภาพรวม
เช่น การขาดแคลนครูที่มีคุณภาพในสาระวิชาที่สำคัญเนื่องจากการลาออกก่อนเกษียณราชการของครู
ซึ่งได้แก้ไขโดยการใช้ครู อัตราจ้างมาทดแทน แต่ก็ประสบปัญหาคุณภาพการเรียนการสอนที่ ลดลง
และข้อจำกัดด้านงบประมาณในการจัดหลักสูตรการเรียนท้องถิ่น ทำให้เด็กไม่ได้รับการเรียนรู้
เกี่ยวกับท้องถิ่นตัวเองเท่าที่ควร

ระดับอาชีวศึกษาประสบปัญหาเด็กออกเรียนกลางคันค่อนข้างสูงโดยเฉพาะในระดับ ป.ว.ช.
เนื่องจากเด็กนักเรียนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางการศึกษาในแบบอาชีวะได้
สำหรับชั้นอุดมศึกษามีปัญหาด้านความไม่มั่นใจ ในคุณภาพด้านการศึกษาทำให้เด็กและเยาวชนใน
ภูเก็ตไม่นิยมเรียนต่อระดับอุดมศึกษาในจังหวัด

สำหรับการศึกษานอกระบบและการฝึกอบรมอาชีพนั้นมีปัญหาด้านอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ และประสิทธิภาพการฝึกอบรมยังไม่เพียงพอที่จะสามารถประกอบอาชีพได้

นอกจากนี้ยังมีปัญหา หาพิเศษของเด็กลูกหลานชาวไทยใหม่ที่ครอบครัวไม่นิยมให้เรียนต่อในระดับสูงเพราะต้องการให้ออกจากโรงเรียนไปทำงานหารายได้ช่วยครอบครัวมากกว่า สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาซึ่งวิเคราะห์จาก ความต้องการพัฒนา และความเป็นไปได้ที่มูลนิธิชุมชนจะสามารถจะสนองตอบได้ได้แก่

1. การส่งเสริมคุณภาพทางการศึกษา โดย การสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนการสอนแก่ศูนย์เด็กเล็กและโรงเรียนที่ขาดแคลน การสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร การเรียนท้องถิ่น และการส่งเสริมการแข่งขันทักษะด้านช่างของเด็กนักเรียนอาชีพะ เป็นต้น

2. การพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษา โดยสนับสนุนการพัฒนาระบบ และแนวทางการศึกษา และพัฒนาทักษะครูผู้ทำหน้าที่ด้านนี้โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก ก และการส่งเสริมความเข้มแข็งเครือข่ายครูพี่เลี้ยง

3. การเพิ่มโอกาสการเข้าถึงทางการศึกษา โดยสนับสนุนทุนการศึกษาแบบมีเงื่อนไขแก่เด็กที่ยากจนรวมถึงกลุ่มเด็กชาวไทยใหม่ ทั้งนี้ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อ ความสำเร็จในการดำเนินงานได้แก่ความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนโยบายส่งเสริมการศึกษาของรัฐบาล อย่างไรก็ตามก็มีความท้าทายหรือความเสี่ยงที่ต้องพิจารณาได้แก่ จำนวนและคุณภาพของบุคลากรทางการศึกษา ที่ไม่เพียงพอ ความจริงใจในการพัฒนาการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แหล่งเสียงทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนที่มีมากในภูเก็ต และความร่วมมือของเด็กและผู้ปกครอง เป็นต้น

ด้านศิลปวัฒนธรรม ภูเก็ตเป็นท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรมแบบผสมซึ่งเกิดจากการอยู่ร่วมกันของคนที่มีรากเหง้าทางวัฒนธรรมและความเชื่อที่แตกต่างกัน และได้ร่วมสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมแบบภูเก็ตขึ้นมา โดยปัจจุบันศิลปวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนหรือกลุ่มบาบ๋า ก่อนเข้า มีอิทธิพลและโดดเด่น เช่น ประเพณีกินผัก ประเพณีพ้อต่อ และประเพณีไหว้เทวดา เป็นต้น ขณะเดียวกันประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยภาคใต้ เช่น สารทเดือนสิบ สงกรานต์ และลอยกระทงก็ยังมีที่ยึดถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และมีกา รผสมผสานกันเช่นการมีทั้งหิ้งพระ และศาลเจ้าไว้ใน บ้านของคนไทยเชื้อสายจีน และการไปไหว้พระต้องมีการจุดประทัด เป็นต้น

ปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมของภูเก็ตที่กำลังเผชิญ อยู่ปัจจุบัน คือการเริ่มเสื่อมสลายของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคมทำให้คนรุ่นใหม่มองว่าเป็นสิ่งทันสมัย และไม่สนใจจะสืบสานต่อ นอกจากนี้ยังมีปัญหา ด้านการสืบค้นที่ไม่มีระบบ

เอกสารไว้รองรับในการศึกษา ต้องอาศัยการบอกเล่ากันต่อมา ซึ่งปัจจุบันผู้รู้ที่สามารถเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นก็มีจำนวนลดลง การดัดแปลงศิลปวัฒนธรรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวจนสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์ และคุณค่า รวมถึงระบบการเรียนการสอนที่ไม่ได้ ส่งเสริมการสร้างความรู้และภูมิปัญญาให้แก่เด็กและเยาวชนด้านนี้เท่าที่ควร ในระยะที่ผ่านมา หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนของภูเก็ตได้มีการดำเนินงานในการอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของภูเก็ตเพื่อไว้เป็นมรดกของลูกหลาน และเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวแต่การดำเนินงานยังไม่บรรลุผล สำเร็จเท่าที่ควรสำหรับแนวทางในการพัฒนาที่เป็นไปได้ได้แก่

1. การปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้มีความรู้และภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นโดยการสนับสนุนกิจกรรมการฝึกอบรมด้านศิลปและวัฒนธรรม เป็นประจำและต่อเนื่อง การจัดการแข่งขันประกวดการแสดงความสามารถด้านศิลปการแสดง การส่งเสริมการศึกษาระบบโครงการด้านศิลปวัฒนธรรม การส่งเสริมกิจกรรมยุวทูตด้านวัฒนธรรมและการอบรมมัคคุเทศก์น้อยวัฒนธรรม เป็นต้น
2. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมภูเก็ต เช่นส่งเสริมการศึกษาวิจัยเพื่อ รวบรวมข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ และการจัดทำ Web site ด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

การดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าวมีโอกาสประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีความพร้อมของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการร่วมดำเนินงาน และการสนับสนุนของหน่วยงานทั้งภาครัฐ หน่วยงานเอกชน และภาคประชาชน ทั้งนี้ปัจจัยที่เป็นความเสี่ยงที่ควรพิจารณาได้แก่ กระแสวัฒนธรรมต่างชาติที่กำลังเข้ามาแรงในหมู่วัยรุ่น รวมถึงข้อจำกัดในการดำเนินงานสนับสนุนของภาครัฐ และการลดลงของภูมิปัญญาท้องถิ่นในบางสาขา

ด้านสถาปัตยกรรมและแหล่งสำคัญทางประวัติศาสตร์ ภูเก็ตมีสถาปัตยกรรมที่มีชื่อเสียงและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตัวเองคือสถาปัตยกรรมแบบชิโนโปรตุกีสซึ่งเข้ามาแพร่หลายในภูเก็ตเมื่อประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังมีโบราณสถานที่เป็นแหล่งสำคัญทางประวัติศาสตร์อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัจจุบันกรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้ว จำนวน 10 แห่ง เช่น บ้านพระยาวิชิตสงคราม วัดพระนางสร้าง และพิพิธภัณฑสถานภูเก็ตไทยหัว เป็นต้น

ในระยะ 15 ปีที่ผ่านมา ภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีการดำเนินการอนุรักษ์ฟื้นฟูสถาปัตยกรรมเก่าของภูเก็ต เพื่อเป็นมรดกแก่ลูกหลาน และเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งการดำเนินงานมีความคืบหน้ามาเป็นลำดับ จนถึงปัจจุบัน ได้มีความพยายามที่จะผลักดันเมืองประวัติศาสตร์ ภูเก็ตขึ้นจดทะเบียนเป็นมรดกโลกกับองค์การยูเนสโก (UNESCO) อย่างไรก็ตามภายใต้พัฒนาการดังกล่าวก็ยังมีปัญหาที่ต้องแก้ไข ได้แก่ ความทรุดโทรม

และขาดการดูแลในโบ รานสถานที่สำคัญ ปัญหาอาคารเก่าที่ถูกปล่อยเช่าและไม่ได้รับการดูแล ซ่อมแซม มีการดัดแปลงการใช้ประโยชน์จน เสียเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรม ปัญหา ข้อจำกัดด้าน กฎหมาย งบประมาณ และความร่วมมือของผู้ครอบครองอาคารในการฟื้นฟูอนุรักษ์ การขาดข้อมูลที่ ทันสมัยในการวางแผนงาน ความไม่ชัดเจนของนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กร ปกครอง ส่วนท้องถิ่น และการขาดความสนใจของคนรุ่นใหม่ต่อคุณค่าและความสำคัญของสถาปัตยกรรม และ โบราณสถานของภูเก็ต เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยและระบบการศึกษา ที่ไม่ส่งเสริม การเรียนรู้ตั้งแต่วัยเด็กและเยาวชนเท่าที่ควร ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาที่มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ได้แก่

1. การสนับสนุนบริเวณภูเก็ตเมืองเก่า ให้เป็นมรดกโลกและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อย่างจริงจัง
2. การพัฒนาฐานข้อมูลของสถาปัตยกรรมเก่าของ เมืองภูเก็ต โดยการสนับสนุนการศึกษาวิจัยทบทวนเพื่อทราบถึงสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงด้านสถาปัตยกรรม ดังเช่นที่เคยดำเนินการมาในปี พ.ศ. 2537
3. การส่งเสริม ให้ความรู้ แก่เด็กและเยาวชนด้านสถาปัตยกรรมและแหล่งสำคัญทาง ประวัติศาสตร์ผ่านการแข่งขันประกวดโครงงานการศึกษา และการจัดค่ายนักโบราณคดี เป็นต้น ซึ่งโอกาสของความสำเร็จในการดำเนินตามแนวทางนี้มีอยู่ เนื่องจากมีปัจจัยที่ เอื้ออำนวยหลายด้าน อาทิเช่น ความร่วมมือของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟู ความ สวยงามและโดดเด่นในตัวสถาปัตยกรรมเอง นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมและการสนับสนุนขององค์กรเอกชนและภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านนี้ ทั้งนี้ความท้าทายที่ควรคำนึงถึงก็คือ โอกาสความยั่งยืนในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเก่า ๆ หากมีการเปลี่ยนมือผู้ถือกรรมสิทธิ์ ความเย้ายวนของราคาอสังหาริมทรัพย์ใน เมืองภูเก็ต ความล่าช้าและข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรของภาครัฐในการฟื้นฟู และพัฒนา เป็นต้น

ด้านการป้องกันสาธารณภัย ภูเก็ตเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความบอบช้ำจากคลื่นยักษ์สึนามิซึ่งได้ สร้างความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน นอกจากภัยสึนามิแล้ว ภูเก็ตยังมีภัยพิบัติทางธรรมชาติอื่น ๆ ได้แก่ อุทกภัยและวาตภัย เนื่องจากเป็นเมืองชายทะเล และภัย ใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้น และมีแนวโน้มที่จะรุนแรงมากขึ้นตามลำดับคือภัยจากดินถล่ม ซึ่งเกิดขึ้นจากการบุกรุก ทำลายป่าและภูเขาเพื่อการก่อสร้างที่อยู่อาศัย ทำให้หน้าดินพังทลาย สำหรับภัยจากการกระทำ ของมนุษย์ที่สำคัญที่สุดในปัจจุบัน คือภัยจากยาเสพติดซึ่งมีการแพร่ระบาดอย่างมาก รองลงมา คือ

ภัยจากอาชญากรรม เนื่องจากเป็นเมืองเปิด และมีการอพยพของแรงงานและผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยใน
ภูเก็ทเป็นจำนวนมาก รวมถึงภัยจากอุบัติเหตุทางบกเนื่องจากการใช้ยานพาหนะต่างๆ

ผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิทำให้ภาครัฐและประชาชนมีความตื่นตัวในการป้องกันสาธารณ
ภัยมากขึ้น โดยในระยะที่ผ่านมาได้มีการติดตั้งระบบเตือนภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิบริเวณชายหาดและจุด
ที่มีความเสี่ยง โดยได้ดำเนินการติดตั้งไปแล้ว 3 จุด และกำลังดำเนินการเพิ่มอีก 13 จุด นอกจากนี้
กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้มีการจัดตั้งวิทยาลัยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้นที่ จ .
ภูเก็ต พร้อมทั้งได้มีการฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันสาธารณภัย เพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนงานในชุมชน
เช่นโครงการ 1 ตำบล 1 ทีมกู้ภัย(One Tambon One Search and Rescue Team: OTOS)
เครือข่ายอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน(อพ.ป.ร.) และการจัดตั้งเครือข่ายอาสาสมัครมิสเตอร์เตือน
ภัย เป็นต้น

สำหรับปัญหาด้านการป้องกัน สาธารณภัยที่สำคัญของภูเก็ตในปัจจุบัน คือ ปัญหา
อาชญากรรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้น จากผลพลวงของภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ระบบสัญญาณเตือนภัยสึนา
มิที่ยังทำงานไม่ได้ตามมาตรฐาน ภัยจากยาเสพติดที่กระจายอยู่ทุกวงการ การสูงขึ้นของภัยจาก
อุบัติเหตุทางบก ปัญหาจากการขาดแคลนบุคคลากรและงบประมาณในการป้องกันอุบัติเหตุ และการ
ขาดความตระหนักของประชาชนในการร่วมป้องกันสาธารณภัย เป็นต้น ทั้งนี้ แนวทางข้อเสนอแนะ
ในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมได้แก่

1. การเสริมสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยสนับสนุนการ
ฝึกอบรมการช่วยเหลือตนเองและครอบครัวเมื่อประสบ ภัยพิบัติ และการฝึกอบรมอาสาสมัคร
เยาวชนด้านการป้องกันสาธารณภัย
2. การสนับสนุนการทำงานของเครือ ข่ายอาสาสมัคร โดยการส่งเสริมการ ฝึกอบรมอาสาสมัคร
ป้องกันภัย และการสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องมือและอุป กรณ์ที่จำเป็นต่างๆ
แก่หน่วยงานและเครือข่ายอาสาสมัครป้องกันสาธารณภัย เป็นต้น ทั้งนี้ ปัจจัยที่เอื้ออำนวย
ต่อการพัฒนา ได้แก่ ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การ
มีแหล่งทรัพยากรที่ได้ให้ความรู้ด้านนี้อยู่ในท้องถิ่น สำหรับความท้าทายจะเกี่ยวข้องกับ ภูมิ
ประเทศของภูเก็ต ที่มีความเสี่ยง ต่อภัยทางทะเล การไม่หยุดยั้งทำลายสิ่งแวดล้อมและ
ทรัพยากรธรรมชาติของมนุษย์ การเพิ่มจำนวนรถยนต์และจักรยานยนต์ ตัวอย่างไม่มีขอบเขต
และภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ภัยจากอาชญา กรรม ยาเสพติดและการค้ามนุษย์มีโอกาส
เพิ่มสูงขึ้น

ด้านอนามัยและสาธารณสุข จังหวัดภูเก็ตมีความพร้อมและความเจริญด้านอนามัยและสาธารณสุขค่อนข้างสูง โดยพิจารณาจากสถานพยาบาลและบุคลากรทางการแพทย์ที่มีอยู่มากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นๆในภาคใต้และทั่วประเทศ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางสุขภาพได้อย่างทั่วถึง

ปัญหาด้านสุขภาพที่สำคัญของประชาชน ในภูเก็ตนั้นส่วนใหญ่คือการป่วยเป็นโรคที่ไม่ติดต่อ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หัวใจ และมะเร็ง ซึ่งโรคเหล่านี้เป็นสาเหตุการตายที่สำคัญของประชากร นอกจากนี้ยังมีโรคประจำถิ่นที่ต้องเฝ้าระวัง ได้แก่ อุ จจากระร่วง ไข้หวัด และไข้เลือดออก เป็นต้น ทั้งนี้สาเหตุที่สำคัญส่วนหนึ่ง มาจากการอพยพของแรงงานต่างด้าวจำนวนมากเข้ามาอยู่ในภูเก็ต ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้จดทะเบียนแรงงาน ทำให้การควบคุมโรคทำได้ลำบาก และ ทำให้มีโรคบางอย่างที่หายไปแล้วจากประเทศไทยกลับคืนมา เช่น โรคเท้าช้างและไข้กาฬหลังแอ่น เป็นต้น ซึ่งทำให้เป็นภาระด้านงบประมาณและบุคลากรทางการแพทย์ของท้องถิ่นในการดูแลรักษา

ด้านสถานการณ์โรคเอดส์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นที่รุนแรง โดยภูเก็ตมีผู้ป่วยด้วยโรคนี้ สูงเป็นอันดับ 2 ของภาคใต้และของประเทศ นอกจากนี้ยังมีข้อมูล แสดงให้เห็นว่าผู้ติดเชื้อรายใหม่มีแนวโน้มอยู่ในวัยเยาวชนมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเยาวชนกลุ่มเสี่ยงขาดความรู้ ความเข้าใจในการป้องกันตนเอง

สำหรับสถานการณ์ด้านโรคมะเร็ง ปัจจุบันเป็นโรคที่คร่าชีวิตประชากรภูเก็ตเป็นอันดับหนึ่ง และทำให้เกิดการสูญเสียด้านทรัพยากรบุคคลและค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล จำนวนมาก ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตและการบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสม สำหรับข้อเสนอแนะในการแก้ไขและพัฒนาด้านนี้ ได้แก่

1. การเสริมสร้างทักษะและความรู้แก่เด็กและเยาวชนด้านทักษะชีวิตและการป้องกันโรคเอดส์ การฝึกอบรมเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นอาสาสมัครน้อยช่วยงาน อสม . เพื่อซึมซับงานด้านการส่งเสริมสุขภาพและการมีจิตอาสาพัฒนาชุมชน
2. การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการทำงานของ อสม. ได้แก่ การสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องมือในการทำงาน และการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการทำงานและบริการประชาชน ทั้งนี้ โดยปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จคือความสนใจและความตื่นตัวของประชาชนใน การดูแลสุขภาพ ความร่วมมือจากสถานบริการและบุคลากรทางการแพทย์ในท้องถิ่น สำหรับความท้าทายที่ควรคำนึงถึง คือ ปัญหา แรงงานเถื่อน ที่ยังไม่มีมีการแก้ไข พฤติกรรมเสี่ยงด้านเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น แหล่งเสี่ยงและแหล่งระบาดของโรคเอดส์ในพื้นที่ มีมาก พฤติกรรมการใช้ชีวิตและการไม่ดูแลรักษา สุขภาพของประชาชน และการที่ อสม .ต้องมีภาระในการทำงานด้านการส่งเสริมสุขภาพที่ส่งต่อมาจากหน่วยงานต่างๆมากเกินไป

ด้านสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมของภูเก็ตในปัจจุบันในส่วนของป่าไม้ มีความเสื่อมโทรมและถูกบุกรุกทำลายเพื่อใช้ประโยชน์มากขึ้น โดยเฉพาะป่าชายเลน ปัจจุบันมีอยู่เพียง 8,418 ไร่ จากที่เคยมีอยู่เกือบ 20,00 ไร่ในอดีต ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ด้านอาหารและการประกอบอาชีพการประมงลดลง รวมถึงการขาดแหล่งก้ำบังเพื่อป้องกันคลื่นลม นอกจากนี้ ภูเก็ตยังต้องเผชิญกับปัญหาขยะล้นเมือง เนื่องจากปัจจุบัน ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นมีสูงถึงวันละ 550 ตัน ขณะที่กำลังความสามารถของเตาเผามีเพียงวันละ 250 ตัน ที่เหลือจึงต้องใช้วิธีการกลบฝัง ผลจากการที่ขยะล้นเมืองทำให้มีปริมาณน้ำเสียจากกองขยะไหลลงสู่ทะเลสร้างความเสียหายต่อการท่องเที่ยว และอาชีพของชาวประมง

สำหรับด้านแหล่งน้ำและน้ำเสีย ปัจจุบันความต้องการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในภูเก็ตมีสูงถึงปีละ 52 ล้าน ลบ.ม. และมีแนวโน้มขยายตัวขึ้นตามลำดับ ขณะที่ความสามารถในการผลิตน้ำประปาทำได้เพียง 45 ล้าน ลบ.ม. หรือร้อยละ 85 ของความต้องการน้ำเท่านั้น ทำให้ภูเก็ตมีปัญหาการขาดแคลนน้ำใน บางพื้นที่และบางฤดูกาล ซึ่งเป็นภาระที่ทางหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องหาทางแก้ไขโดยการลงทุน สร้างแหล่งผลิตน้ำดิบเพิ่ม รวมถึงการวางแผนโครงการดึงน้ำจากเขื่อนรัชชประภาในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเข้ามาใช้ในอนาคต ซึ่งต้องใช้เงินลงทุนที่สูงมาก

ผลจากปริมาณน้ำใช้ที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ปริมาณน้ำเสียเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว และมีแนวโน้มจะเกินกำลังที่จะบำบัดได้ นอกจากนี้ ด้านชายหาดและชายฝั่งทะเลปัจจุบันได้ถูกบุกรุกเพื่อการสร้างที่พักและร้านอาหารและที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว รวมถึงการถูกกัดเซาะทำลายโดยธรรมชาติไปเป็นจำนวนมาก

สำหรับการอนุรักษ์และดูแลสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติโดยภาคประชาชนนั้น ปัจจุบันชุมชนหลายแห่งในภูเก็ตได้มีการรวมตัวของประชาชนเพื่อ อดำเนินงานกิจกรรมนี้อยู่ เช่นกลุ่มอนุรักษ์บ้านปากคลองที่ได้ทำการดูแลรักษาป่าชายเลนรอบหมู่บ้าน เครือข่ายชุมชนอ่าวฉลอง ได้ร่วมกันทำกิจกรรมอนุรักษ์ชายฝั่งทะเลฉลอง และประชาคมพิทักษ์สิ่งแวดล้อมภูเก็ตได้มีการดำเนินโครงการอนุรักษ์คลองบางใหญ่ และส่งเสริมการคัดแยกขยะในเขตเทศบาลนครภูเก็ต เป็นต้น

แนวทางในการแก้ไขและพัฒนา ด้านสิ่งแวดล้อม ที่มูลนิธิชุมชนภูเก็ตสามารถเฝ้าอำนาจได้ ได้แก่

1. การส่งเสริมความตระหนักของประชาชนในหาดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น รณรงค์ให้ความรู้ในการแยกขยะ และการสนับสนุนถึงขยะแยกประเภทแก่ชุมชน เป็นต้น

2. การสนับสนุนเด็กและเยาวชนในการทำกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ
3. การสนับสนุนงบประมาณแก่องค์กรภาคประชาชนและชุมชนในการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น เป็นต้น

ปัจจัยเอื้ออำนวยต่อความสำเร็จในการดำเนินงานคือความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงภาคประชาชน ประสบการณ์ของเด็กและเยาวชนในการดำเนินกิจกรรมด้านการดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น การทำธนาคารขยะ โครงการขยะรีไซเคิล และการปลูกป่า เป็นต้น

ความท้าทายที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะจิตของประชาชนในการดูแลสิ่งแวดล้อม โดย บางส่วนคิดว่า เป็นภารกิจของภาครัฐ มากกว่า และข้อจำกัดด้านงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐในการดูแลสิ่งแวดล้อม

ด้านเด็กและเยาวชน ปัจจุบันจำนวนเด็กและเยาวชนของภูเก็ตมีจำนวนถึงร้อยละ 40 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งจากการศึกษาสถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชนพบว่าพฤติกรรมด้านสุขภาพของเด็กภูเก็ตค่อนข้างดีขี้นกว่าเด็กในจังหวัดอื่น ๆ ของภาคใต้ มีการสูบบุหรี่และดื่มเหล้ามาก ขณะที่เด็กเล็กมีพฤติกรรมบริโภคที่ไม่เหมาะสม ชอบกินขนมกรุบกรอบทำให้เป็นโรคอ้วนมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กภูเก็ตมีความเครียดและวิตกกังวลยิ่งกว่าเด็กทั่วๆ ไป ให้ค่าปริศึกษาและมีความรุนแรงถึงขนาดพยายามฆ่าตัวตายถึง 43 คนในปีที่ผ่านมา ทั้งนี้สาเหตุส่วนใหญ่มาจากความกดดันจากครอบครัว ครู และเพื่อน

ด้านการศึกษาพบว่าเด็กภูเก็ตปัจจุบันต้องใช้เวลาและค่าใช้จ่ายในการเรียนพิเศษเพิ่มมากขึ้นมากกว่าเดิม เด็กต้องเผชิญปัญหาความรุนแรงต่างๆ ในโรงเรียนจากการถูกขู่กรรโชก และทำร้ายร่างกาย ซึ่งมักจะพบมากในเด็กระดับชั้นประถม

ด้านภาวะทางสังคม พบว่าพื้นที่เสี่ยงของเด็กในภูเก็ตมีค่อนข้างสูงกว่าจังหวัดอื่นๆ ครอบครัวมีการหย่าร้างสูงขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กติดเกม มากขึ้นทำให้เสียโอกาสทางการศึกษา และอาจก่อให้เกิดปัญหาการลักขโมย นอกจากเกม ออนไลน์แล้ว เด็กภูเก็ตยังมีพฤติกรรมการเล่นโซเชียลมีเดียมากขึ้น ส่งผลต่อการกระตุ้นให้มีเพศสัมพันธ์ก่อนถึงวัยอันควร และยังมีการตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่นค่อนข้างสูง รวมถึงพฤติกรรมการเบี่ยงเบนทางเพศซึ่งเกิดขึ้นมากในกลุ่มเด็กระดับมัธยมศึกษา

สำหรับภาวะเด็กถูกละเมิดและอาชญากรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนก็มีสถิติสูงขึ้นเช่นกัน โดยในรอบปีที่ผ่านมาสถิติเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ถูกส่งเข้าสถานพินิจเพราะคดีอาชญากรรมสูงถึง 559 คน

สรุปปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนในจังหวัดภูเก็ต ได้แก่ ปัญหาเด็กติด ยาเสพติดและของมีค่าเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงมากที่สุด รองลงมาคือปัญหาเด็กมั่วสุมและ ะ เที่ยวกลางคืน ปัญหาเด็กติดเกม ปัญหาเด็กมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาเด็กเร่ร่อน ปัญหา เด็กถูกละเมิด และปัญหาเด็กขาดการมีส่วนร่วมทางสังคม และเวทีแสดงออกซึ่งความรู้ความสามารถ ตามลำดับ ซึ่งที่ผ่านมาทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวมาโดยตลอด โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 19 แห่งได้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนงานด้าน เด็กและเยาวชนสูงถึง 123 ล้านบาท นอกจากนี้ภูเก็ตยังเป็นจังหวัดที่มีหน่วยงานด้านเด็กและเยาวชน เข้ามาทำงานมากกว่าจังหวัดอื่นซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากการบรรเทาภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ

สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับมูลนิธิชุมชนภูเก็ตในการดำเนินงานด้านนี้ ได้แก่

การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน การสร้างเวทีการมีส่วนร่วมของเด็กและ เยาวชน การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการทำงานของสถาบัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของเด็ก ได้แก่ สถาบันครอบครัว ครู- อาจารย์ และองค์กรช่วยเหลือเด็กด้ านต่างๆ และประการสำคัญคือ การ เสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีของคนในครอบครัวซึ่งจะทำให้เด็กได้รับความอบอุ่นและการดูแลที่ เหมาะสมจากคนที่ใกล้ชิด ทั้งนี้ ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา คือ การตื่นตัว และความต้องการมี ส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการดำเนินงาน พัฒนาไปกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของเขาเอง และการสนับสนุนของครอบครัวและหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาค าดกล่าว โดยการท้าทายที่ต้องคำนึงถึงคือ ทศนคติของผู้ใหญ่ที่มีต่อเด็กในด้านการยอมรับในความรู้ ความสามารถและเข้าใจความต้องการของเด็ก การระบาคของสื่อลามกและเกมออนไลน์ที่สามารถเข้ ไปถึงได้ง่าย แหล่งอบายมุขที่เป็นสถานที่เสี่ยงสำหรับเด็กที่มีอยู่มากในภูเก็ต และปัญหาสัมพันธภาพ ของคนในครอบครัวที่มีน้อยลงเนื่องจากข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจและสังคม

สำหรับข้อเสนอแนะอื่นๆในการดำเนินงานของมูลนิธิชุมชนภูเก็ตเพิ่มเติม ได้แก่

1. การดำเนินงาน สนับสนุนการผลักดันเชิงนโยบาย (Lobby and Advocacy) เพื่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมืองและการบริหารราชการ ทั้งระดับท้องถิ่นและประเทศที่เป็น ประโยชน์ต่อการแก้ไขและพัฒนาชุมชนของภูเก็ตในด้านต่างๆ
2. การระดมทรัพยากรสำหรับการดำเนินงานโครงการซึ่งควรครอบคลุมในทุกระดับ ได้แก่
 - การระดมทุนจากต่างประเทศซึ่งจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายของมูลนิธิในต่างประเทศ และ ผู้เชี่ยวชาญในการแสวงหาแหล่งทุนและพัฒนาข้อเสนอโครงการ

- การระดมทุนจากภายในประเทศโดยการรับบริจาคจากประชาชนผู้มีจิตศรัทธา การระดมทุนตามกระบวนการ CSR (Corporate Social Responsibilities) และการระดมทุนโดยการจัดกิจกรรมสาธารณะต่างๆ เช่น การแสดงดนตรี งานกาล่าดินเนอร์ และการจำหน่ายสินค้าเพื่อการกุศล เป็นต้น
- การเชื่อมโยงประสานแหล่งทรัพยากรให้กับองค์กรภาคประชาชน หรือหน่วยงานที่ทำกิจกรรมด้านการพัฒนาต่างๆ ในภูเก็ต